Downloaded from UvA-DARE, the institutional repository of the University of Amsterdam (UvA)
http://dare.uva.nl/document/100047

File ID	100047
Filename	Bijlage 1

SOURCE (OR PART OF THE FOLLOWING SOURCE):

Type	Dissertation
Title	De sleutel tot succes. Over hulp, keuzes en kansen in de schoolloopbanen van Turkse en Marokkaanse jongeren van de tweede generatie
Author	M. Crul
Faculty	Faculty of Social and Behavioural Sciences
Year	2000
Pages	189
ISBN	9055891592

FULL BIBLIOGRAPHIC DETAILS:
http://dare.uva.nl/record/97709

Copyright

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (http://dare.uva.nl)

Bijlage 1

De leerlingen en gezinnen in het leerling-onderzoek

Omdat dit onderzoek is beperkt tot de tweede generatie en ik daaraan leeftijdsgrenzen heb gesteld, zijn de jongeren en daarmee de gezinnen waaruit zij afkomstig zijn niet zonder meer een dwarsdoorsnede van de Turkse en Marokkaanse gemeenschap in Nederland. Het gegeven dat zij in Nederland zijn geboren, bepaalt bijvoorbeeld de verblijfsduur van hun moeders. Zij verblijven zeker vanaf 1979 in Nederland, enkelen waren hier al voor 1970. De vaders zijn ruim voor de moeders gekomen en vaak al sinds het midden van de jaren zestig in Nederland. De meeste ouders behoren tot de eerste generatie; een betrekkelijk klein aantal tot de tussengeneratie. De vaders zijn gemiddeld rond de vijfenveertig en de moeders rond de veertig. Ik beschrijf hieronder kort de gezinnen van de respondenten uit beide groepen. De bedoeling hiervan is niet om aan te geven dat mijn respondenten representatief zijn; de leerlingen zijn geselecteerd op schoolniveau en hierdoor kan er een onderzoekspopulatie zijn ontstaan die in bepaalde opzichten afwijkt van het gemiddelde. De gegevens over de gezinnen zijn afkomstig uit de interviews met de leerlingen en studenten.

De Marokkaanse gezinnen

De Marokkaanse ouders zijn in het algemeen zeer laag geschoold. Onder de 43 Marokkaanse ouderparen zijn er twee waarvan in het ene geval de vader, in het andere de moeder op de universiteit heeft gezeten. In het laatste gezin heeft de vader geen opleiding gevolgd en is hij zoals alle anderen als gastarbeider naar Nederland gekomen. Ook de vader uit het eerste gezin is als gastarbeider naar Nederland gekomen en heeft zijn hele leven fabrieksarbeid gedaan. In Marokko heeft hij echter op de universiteit gezeten en les gegeven op een lagere school.

De meerderheid van de Marokkaanse ouders is in Marokko opgegroeid in de jaren vijftig en zestig, ten tijde van de overgang van Frans protectoraat naar een onafhankelijke Marokkaanse staat. Het onderwijs was toentertijd nog nauwelijks ontwikkeld. In 1971 had 2 procent van de mannelijke plattelandsbevolking onder de 25 jaar een vorm van onderwijs genoten, tegenover 17 procent van de mannelijke stadsbevolking (Vlug 1985: 26). De meeste vaders hebben op school gezeten; het aantal vaders dat 'lager onderwijs' heeft genoten moet enigszins worden gerelativeerd, omdat ik gaande mijn onderzoek begreep dat wat de jongeren de lagere school noemen, vaak een koranschool was. De overgrote meerderheid van de Marokkaanse moeders heeft niet op school gezeten.

TABEL B1 Opleiding van de Marokkaanse ouders, uitgesplitst naar vaders en moeders

Opleiding ouders	*Vaders*	*Moeders*
Geen lager onderwijs	18	29
Lager onderwijs *	14	5
Voortgezet ondw.*	7	5
Universiteit	1	1
Totaal	40	40

Missing cases: vaders 3, moeders 3

* Bij de categorie 'lager onderwijs' en 'voortgezet onderwijs' zijn ook ouders opgenomen die een aantal jaren deze school hebben gevolgd

Twee derde van de Marokkaanse ouders spreekt thuis Berbers. De overgrote meerderheid is afkomstig van het platteland, vooral uit het noorden van Marokko, een klein deel komt uit het zuiden. Een derde deel van de jongeren heeft één of twee ouders die opgegroeid zijn in grotere steden, zoals Rabat of Casablanca. Opvallend is dat veel ouders nu een huis hebben in Tetouan of Tanger. Een aantal ouders heeft in deze steden een tijd doorgebracht voordat zij naar Nederland kwamen. In dit geval spreek ik van 'verstedelijkte plattelanders'.

TABEL B2 Herkomst in Marokko

Herkomst ouders	*Marokkaanse ouders*
Stad	13
Verstedelijkte plattelanders	14
Platteland	13
Totaal	40

Missing cases: 3

De Marokkaanse vaders wonen vaak al heel lang in Nederland, de meerderheid al meer dan 25 jaar (hetgeen veelal langer is dan de periode die zij in Marokko hebben gewoond). Uit de verschillen in verblijfsduur van de vaders en de moeders blijkt dat de vaders veelal een aanzienlijke periode alleen in Nederland hebben doorgebracht. Eerst waren zij ongetrouwd, later gehuwd maar leefden zij gescheiden van hun vrouw.

TABEL B3 Aankomst in Nederland van de Marokkaanse ouders, uitgesplitst naar vaders en moeders

Aankomst ouders	*Vaders*	*Moeders*
1960-1965	6	0
1966-1970	21	2
1971-1976	8	22
1976-1980	2	16
Totaal	37	40

Missing cases: vaders 6 (3 van de tussengeneratie), moeders 3

De meerderheid van de moeders heeft, voordat zij naar Nederland kwamen, korter dan drie jaar gescheiden van hun man geleefd.

TABEL B4 Duur van de scheiding tussen de Marokkaanse ouders op het moment van gezinshereniging

Scheidingsduur ouders	*Marokkaanse ouders*
0-3 jaar (kort)	24
4-6 jaar (gemiddeld)	9
6 jaar of meer (lang)	9
Totaal	42

Missing case: 1

Er zijn vrij veel grote gezinnen, met vijf of meer kinderen. Het gemiddelde aantal kinderen per gezin bedraagt vijf. In de gezinnen met zeven of meer kinderen wordt zonder uitzondering Berbers gesproken en zijn de ouders afkomstig van het platteland in Noord-Marokko.

TABEL B5 Aantal kinderen in de Marokkaanse gezinnen

Aantal kinderen in het gezin	*Aantal gezinnen*	*Totaal aantal kinderen*
2 kinderen	3	6
3 kinderen	10	30
4 kinderen	6	24
5 kinderen	8	40
6 kinderen	6	36
7 kinderen	3	21
8 kinderen of meer	5	40
Totaal	41	197

Missing cases: 2

In onderzoek naar schoolprestaties wordt bij de gezinskenmerken meestal alleen naar kenmerken van de ouders gekeken. Ik kijk hier ook naar andere kenmerken, zoals gezinsgrootte, het aan- of afwezig zijn van kinderen van de tussengeneratie en de rangorde van de respondenten ten opzichte van broers en zussen.

TABEL B6 Aantal kinderen van de tussengeneratie in de Marokkaanse gezinnen

Tussengeneratie-kinderen in het gezin	*Aantal gezinnen*	*Aantal kinderen*
Geen	22	0
1 kind	3	3
2 kinderen	4	8
3 kinderen	7	21
4 kinderen	4	16
5 kinderen	1	5
Totaal	41	53

Missing cases: 2

Opvallend is dat in de helft van de Marokkaanse gezinnen geen kinderen van de tussengeneratie aanwezig zijn. Dat komt overeen met de al eerder vermelde korte scheidingsduur tussen de ouders. Veel gezinnen hebben dus niet te maken gehad met de problematiek van de tussengeneratie.

TABEL B7 Rangorde van Marokkaanse respondenten in hun gezin

Rangorde in het gezin	*Aantal respondenten*
Oudste kind	9
Tweede kind	10
Derde etc. kind	23
Totaal	42

Missing case: 1

De Turkse gezinnen

Bij de Turkse ouders zien we een iets hogere opleiding ten opzichte van Marokkaanse ouders, hetgeen overeenkomt met de gegevens uit het SPVA-survey. Het verschil zit vooral in het aantal Turkse vaders en moeders dat op de lagere school heeft gezeten. Vanaf de regeerperiode van Atatürk is het onderwijs in Turkije sterk gestimuleerd. In de jaren vijftig was de verspreiding van het onderwijs op het platteland een belangrijke doelstelling van de regering van de Democratische Partij. In de praktijk is het onderwijs daar slechts langzaam op gang gekomen. In 1976 had een derde van de dorpen nog geen school, vooral in Centraal- en Oost-Anatolië was de mogelijkheid om naar school te gaan nauwelijks aanwezig (Abadan-Unat 1976: 58). In de dorpen werd vijftig dagen minder les gegeven dan in de steden, waarmee het aantal schooldagen officieel op 170 kwam. Tijdens de oogstmaanden werd in de regel op het platteland geen onderwijs gegeven (Gailly & Leman 1982: 36). Bovendien hadden veel scholen op het platteland slechts drie leerjaren, in de praktijk te weinig om goed te leren lezen en schrijven.

TABEL B8 Opleiding van de Turkse ouders, uitgesplitst naar vaders en moeders

Opleiding ouders	*Vaders*	*Moeders*
Geen lager onderwijs	1	15
Lager onderwijs	27	22
Voortgezet ondw.	12	5
Universiteit	0	0
Totaal	40	42

Missing cases: vaders 3, moeders 1

In de tabel zijn ouders die een opleiding niet hebben afgemaakt wel ingedeeld op het niveau van de niet-afgemaakte opleiding. De meeste Turkse vaders hebben wel op de lagere school gezeten, maar geen vervolgopleiding gedaan. Slechts drie vaders hebben de middenschool voltooid. Op vijf moeders na hebben de vrouwen alleen de lagere school genoten. Veel moeders hebben echter niet het volledige aantal lagere schooljaren gevolgd.

TABEL B9 Herkomst in Turkije

Herkomst ouders	*Turkse ouders*
Stad	6
Verstedelijkte plattelanders	17
Platteland	17
Totaal	40

Missing cases: 3

De meeste Turkse ouders komen van het platteland. In eerste instantie werd vaak een provinciestad genoemd, maar vaak bleek dit de dichtstbijzijnde plaats in de buurt van het dorp waar de ouders vandaan kwamen of de plaats waar de ouders nu een woning hebben. De meeste Turkse ouders hebben een huis of andere bezittingen in Turkije.[1]

TABEL B10 Aankomst in Nederland van de Turkse ouders, uitgesplitst naar vaders en moeders

Aankomst	*Vaders*	*Moeders*
1960-1965	2	0
1966-1970	17	6
1971-1975	12	9
1976-1980	5	22
	36	37

Missing cases: vaders 7, moeders 6

De Turkse ouders zijn gemiddeld wat later gekomen dan de Marokkaanse, maar ook de meerderheid van de Turkse vaders is al meer dan 25 jaar in Nederland. Het hoogtepunt van de migratie van Turkse vrouwen ligt tien jaar later dan dat van de mannen, terwijl zij na hun huwelijk vaak maar kort gescheiden van elkaar hebben geleefd. Dit betekent dat de vaders, net als de Marokkaanse mannen, een vrij lange periode ongetrouwd in Nederland hebben gewoond.

TABEL B11 Duur van de scheiding tussen de Turkse ouders op het moment van gezinshereniging

Scheidingsduur ouders	*Turkse ouders*
0-3 jaar (kort)	24
4-6 jaar (gemiddeld)	5
6 jaar of langer (lang)	9
Totaal	38

Missing cases: 5

De gezinssamenstelling in Turkse gezinnen wijkt aanzienlijk af van die van Marokkaanse gezinnen. Het gemiddelde aantal kinderen is nog geen vier. Echt grote gezinnen komen niet voor. Bij de Marokkanen zijn er veertien gezinnen met zes of meer kinderen, bij de Turken daarentegen niet een.

TABEL B12 Aantal kinderen in de Turkse gezinnen

Aantal kinderen in het gezin	*Turkse gezinnen*	*Totaal aantal kinderen*
2 kinderen	8	16
3 kinderen	13	39
4 kinderen	13	52
5 kinderen	8	40
Totaal	42	147

Missing case: 1

Ook in de Turkse onderzoeksgroep bevinden zich veel gezinnen zonder kinderen van de tussengeneratie. Ondanks het feit dat de Turkse gezinnen kleiner zijn, tellen zij evenveel kinderen van de tussengeneratie als de Marokkaanse gezinnen. De rangorde in het gezin van zowel de Turkse als de Marokkaanse respondenten is gespreid. Ervaringen van zowel de oudste en de jongste als de middelste kinderen zijn in het onderzoeksmateriaal aanwezig.

TABEL B13 Aantal kinderen van de tussengeneratie in de Turkse gezinnen

Tussengeneratie-kinderen in het gezin	*Aantal gezinnen*	*Aantal kinderen*
Geen	19	0
1 kind	9	9
2 kinderen	10	20
3 kinderen	4	12
	42	41

Missing case: 1

TABEL B14 Rangorde van de Turkse respondenten in hun gezin

Rangorde in het gezin	*Aantal respondenten*
Oudste kind	10
Tweede kind	13
Derde etc. kind	19
Totaal	42

Missing case: 1

Een aantal kenmerken van de ouders vertoont samenhang. De opleiding van de Marokkaanse en Turkse ouders hangt vaak nauw samen met de plaats van herkomst en met de verblijfsduur in Nederland. De hoger opgeleide ouders zijn in het algemeen later gekomen en kwamen niet rechtstreeks van het platteland. Van de ouders van het platteland die vroeg zijn gekomen, heeft bijna niemand een opleiding gevolgd. Van de Marokkaanse ouders hebben ook zij die voordat zij naar Nederland kwamen korte tijd in de stad verbleven, vaak geen opleiding. De Turkse verstedelijkte plattelanders hebben wél vaker een opleiding gevolgd.

De plaats van herkomst hangt ook samen met de verblijfsduur in Nederland. De eerste groep die naar Europa trok, bestond uit Marokkanen afkomstig van het platteland. Kort daarop vertrokken stedelingen, en vervolgens de plattelanders die langere tijd in de stad hebben gewoond.[2] Bij de Turken vertrokken eerst de vaders van het platteland en de verstedelijkte plattelanders. Later kwamen de hoger opgeleide, jonge ouders uit de stad of jonge ouders die vanuit het platteland eerst voor hun opleiding naar de stad zijn gekomen en daarna naar Europa emigreerden.